

© Editura EIKON

Otilia Doroteea Borcia | Titlu Original: *La vita e la passione di Cristo nella pittura italiana dal Trecento al Seicento*

© EIKON, București, 2021

București, Calea Giulești 333, Sector 6, cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte:

021 348 14 74

0733 131 145

0728 084 802

difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74

0728 084 802

0733 131 145

contact@edituraeikon.ro

www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BORCIA, OTILIA DOROTEEA

Viața și patimile Mântuitorului în pictura italiană din secolele XIV-XVII

/ Otilia Doroteea Borcia ; trad. din lb. italiană de Otilia Doroteea Borcia. -

București : Eikon, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-49-0588-8

75

Coperta 1: Fra Angelico, *Adorația Pruncului* (L'Adorazione del Bambino), frescă, 193 x 164 cm, 1439-1443, Muzeul San Marco, Florența

Coperta 4: Benvenuto Tisi da Garofolo, *Înălțarea lui Hristos* (l'Ascensione di Cristo), 1510-1520, ulei pe pânză, 314 x 204,5, Galeria Națională de Artă Antică, Roma

DTP: Mariana Răbîncă

Editor: Valentin Ajder

Otilia Doroteea Borcia

VIAȚA ȘI PATIMILE MÂNTUITORULUI ÎN PICTURA ITALIANĂ DIN SECOLELE XIV-XVII

Traducere din limba italiană de
Otilia Doroteea Borcia

E I K O N

București, 2021

CUPRINS

INTRODUCERE / 5

BUNA VESTIRE / 9

GIOTTO / 15

SIMONE MARTINI / 16

AMBROGIO LORENZETTI / 19

BEATO ANGELICO / 21

FILIPPO LIPPI / 25

FILIPPINO LIPPI / 30

DOMENICO VENEZIANO / 31

SANDRO BOTTICELLI / 33

ANTONELLO DA MESSINA / 37

LEONARDO DA VINCI / 39

CONCLUZII / 43

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAPHIE / 43

NAȘTEREA DOMNULUI IISUS HRISTOS / 46

NAȘTEREA LUI IISUS HRISTOS / 48

GIOTTO / 48

DUCCIO DI BUONINSEGNA / 49

PIERO DELLA FRANCESCA / 51

SANDRO BOTTICELLI / 52

GIORGIONE / 53

CORREGGIO / 54

CARAVAGGIO / 57

ADORAȚIA PRUNCULUI IISUS / 58

BEATO ANGELICO / 58

FILIPPO LIPPI / 60

BRAMANTINO / 61

LORENZO LOTTO / 62

ADORAȚIA PĂSTORILOR / 64

GHIRLANDAIO / 64

MANTEGNA / 65

PERUGINO / 66

TIZIANO / 68

LORENZO DI CREDI / 69

CARAVAGGIO / 70

ADORAȚIA MAGILOR / 72

GENTILE DA FABRIANO / 72

MASACCIO / 73

DOMENICO VENEZIANO / 75

PERUGINO / 76

SANDRO BOTTICELLI / 78

GHIRLANDAIO / 80

LUCA SIGNORELLI / 81

FILIPPINO LIPPI / 83

BENOZZO GOZZOLI / 84

PINTURICCHIO / 86

CONCLUZII / 87

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAPHIE / 88

POVEȘTEA IESLEI ÎN ITALIA / 90

leslea napolitană / 95

Momente și locuri legate de Nașterea Domnului / 99

Locurile în care se află leslea și semnificația lor / 101

Personajele leslei / 105

CONCLUZII / 111

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAPHIE / 111

BOTEZUL LUI IISUS HRISTOS / 113

Botezul Mântuitorului în Iordan

conform evangheliștilor / 113

Botezul lui Iisus în iconografia creștină / 115

GIOTTO / 116

PIERO DELLA FRANCESCA / 117

ANDREA DEL VERROCCHIO, LEONARDO DA VINCI / 119

PIETRO PERUGINO / 122

DOMENICO GHIRLANDAIO / 124

GIOVANNI BELLINI / 126
CIMA DA CONEGLIANO / 128

FILIPPINO LIPPI / 130

ANDREA MANTEGNA / 132

LUCA Signorelli / 133

TIZIANO VECELLIO / 135

PARMIGIANINO / 136

LORENZO LOTTO / 139

PAOLO VERONESE / 140

ANNIBALE CARRACCI / 142

GUIDO RENI / 144

FRANCESCO ALBANI / 145

CONCLUZII / 148

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 149

SCHIMBAREA LA FAȚĂ / 152

Muntele Schimbării la Față / 153

Schimbarea la Față în pictură / 155

Cele mai frumoase *Schimbări la Față* din pictura italiană / 157

BEATO ANGELICO / 157

GIOVANNI BELLINI / 159

PIETRO PERUGINO / 162

LORENZO LOTTO / 165

ANDREA PREVITALI / 167

GIOVANNI ANTONIO DE'SACCHIS

ZIS IL PORDENONE / 168

GIOVANNI GEROLAMO SAVOLDO / 170

TIZIANO VECELLIO / 171

FRANCESCO VECELLIO / 174

PAOLO VERONESE / 176

LUDOVICO CARACCI / 177

LUCA GIORDANO / 179

RAFFAELLO SANZIO / 181

CONCLUZII / 184

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 185

RĂSTIGNIREA LUI IISUS HRISTOS / 188

Răstignirea în Imperiul Roman / 188

Sfânta Cruce sau Legenda de Aur / 191

Semnificația și valoarea jertfei lui Hristos / 193

Tema Crucificării în artă / 194

Crucificarea în pictura italiană / 195

GIUNTA PISANO / 196

CIMABUE / 198

DUCCIO DI BUONINSEGNA / 201

GIOTTO / 202

NARDO DI CIONE / 206

AGNOLO GADDI / 207

GENTILE DA FABRIANO / 209

MASACCIO / 211

PIERO DELLA FRANCESCA / 212

ANDREA DEL CASTAGNO / 214

ANTONELLO DA MESSINA / 215

ANDREA MANTEGNA / 219

PERUGINO / 221

LUCA Signorelli / 222

RAFFAELLO SANZIO / 223

CONCLUZII / 226

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 228

PUNEREA ÎN MORMÂNT A LUI IISUS HRISTOS / 229

Înmormântarea / 229

COBORÂREA DE PE CRUCE / 234

PIETRO LORENZETTI / 234

BEATO ANGELICO ȘI LORENZO MONACO / 236

BENOZZO GOZZOLI / 238

FILIPPINO LIPPI / 239

ROSSO FIORENTINO / 241

PLÂNGEREA LUI HRISTOS MORT

(LAMENTAȚIE, MILĂ) / 243

GIOTTO / 244

ANDREA MANTEGNA / 245

PAOLO VERONESE / 249

GIOVANNI BELLINI / 250

PIETRO PERUGINO / 252

TIZIANO / 254

PUNEREA ÎN MORMÂNT A LUI HRISTOS / 255

MICHELANGELO BUONARROTI / 255

RAFFAELLO SANZIO / 258

LORENZO LOTTO / 260

AGNOLO BRONZINO / 262

TIZIANO / 263

JACOPO ROBUSTI TINTORETTO / 266

MICHELANGELO MERISI DA CARAVAGGIO / 267

LUCA GIORDANO / 270

FRANCESCO RAIBOLINI, DETTO FRANCIA / 271

ÎN LOC DE CONCLUZII / 272

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 272

ÎNVIEREA LUI IISUS HRISTOS / 275

Conceptul de Înviere / 275

Învierea în antichitate și în alte religii / 275

De la *Vechiul* la *Noul Testament*:

ideea de depășire a morții / 279

Învierea lui Iisus,

credința și devotamentul creștin / 281

Istoricitatea sau non-istoricitatea Învierii / 283

Învierea lui Hristos în pictura maeștrilor italieni / 285

GIOTTO / 286

BEATO ANGELICO / 288

PIERO DELLA FRANCESCA / 291

GIOVANNI BELLINI / 293

PERUGINO / 295

RAFFAELLO SANZIO / 297

TIZIANO / 299

TINTORETTO / 303

VERONESE / 306

CONCLUZII / 309

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 311

ÎNĂLȚAREA LA CER A LUI IISUS HRISTOS / 313

GIOTTO / 318

ANDREA DI VANNI / 321

GUARIENTO DI ARPO / 322

ANDREA MANTEGNA / 323

BENVENUTO DI GIOVANNI / 325

MELOZZO DI FORLÌ / 327

GIROLAMO DEL PACCHIA / 330

BENVENUTO TISI DA GAROFALO / 331

PIETRO PERUGINO / 333

TINTORETTO / 335

GIROLAMO MUZIANO / 337

CONCLUZII / 339

BIBLIOGRAFIE ȘI SITOGRAFIE / 341

CUVÂNTUL AUTOAREI / 343

DESPRE AUTOARE / 345

DESPRE CARTE, de Antonio RIZZO / 347

**„Viața și Patimile Mântuitorului în pictura italiană
din secolele XI-XVII”**

după lansarea cărții originale, din 5 mai 2021, de

Emilia CERNĂIANU / 350

**„Viața și Patimile Mântuitorului în pictura italiană
din secolele XI-XVII”**

după lansarea cărții originale, din 5 mai 2021, de

Mihaela TOADER / 352

a surprinde anumite momente particulare ale vieții lui Iisus Hristos și, prin calea pe care autoarea ne-o arată, este și astăzi emoționant să putem compara picturile lui Giotto sau Leonardo da Vinci cu cele ale lui Mantegna sau Piero della Francesca. În numeroasele lucrări propuse în acest volum este cu siguranță posibil să percepem talentul marilor maeștri ai picturii din trecut, dar să ne bucurăm mai ales de emoția pură pe care o trezesc lucrările de o valoare artistică deosebită prin limbajul clar și rafinat, detaliat și punctual, dar mai ales profund comunicativ, pe care Otilia Borgia ni le propune.

Angelo Manitta

Profesor, Președintele Academiei Internaționale Il Convivio,
Castiglione di Sicilia, Italia

BUNA VESTIRE

Omenirea a depășit moartea transformând evenimentele și personajele extraordinare ale popoarelor în mituri și eroi. De mii de ani, experiența umană s-a acumulat în cultură și civilizație bazată pe mitologie și religie. Trecerea de la prima la a doua a fost produsă odată cu schimbarea ritualurilor și practicilor. Astfel, 25 decembrie, care începând din secolul al IV-lea reprezintă Nașterea lui Iisus, sau Crăciunul, în antichitatea egipteană și siriană se sărbătorea ca ziua în care se născuse Soarele¹ sau Mitra, identificat cu Soarele invincibil. Dar el simboliza nu numai inteligența zeilor lumii greco-orientale: Apollo, Jupiter, Osiris, Horus și Adonis, ci și inteligența oamenilor, în lupta lor continuă împotriva întunericului și a morții. În calendarul iulian această dată – solstițiul de iarnă – a fost dedicată soarelui, deoarece din acel moment zilele începeau să se prelungească și lumina soarelui să fie mai puternică.

În primele secole ale creștinismului, Nașterea Mântuitorului se sărbătorea pe 6 ianuarie. Pentru a împiedica popoarele să practice cultul păgân al soarelui, Părinții Bisericii au hotărât ca 25 decembrie să devină ziua de Crăciun, iar 6 ianuarie, ziua Bobotezei. Acest lucru este confirmat de cuvintele Sfântului Augustin care îi îndemna pe creștini să sărbătorească nu soarele, ci pe Cel care a

¹ Retrași în anumite sanctuare, la miezul nopții cei care sărbătoreau ieșeau strigând: „Fecioara a născut!” Pentru egipteni, soarele nou-născut avea imaginea unui prunc și Fecioara, care născuse copilul divin, era marea zeiță orientală, numită de semiți „Fecioară celestă” sau, pur și simplu, „zeiță celestă”, în Michele Ruggiero, *Ieslea italiană. Istoria unui obicei* (Il Presepe italiano. Storia di un costume), Torino, 1988, p. 20.

creat soarele și întregul univers: „*Simbolul Crăciunului este nașterea strălucitoare și miraculoasă a Omului, Fiul lui Dumnezeu, aproape în contrast cu natura care, în această perioadă de frig și întuneric, doarme. Dar întunericul va fi îndepărtat de nașterea unui Copil smerit, un soare mic, ce va învinge întunericul făcând viața să triumfe asupra morții*”.²

Stabilită această dată, 25 martie (cu nouă luni înainte de Crăciun) a devenit ziua în care Arhanghelul Gabriel îi va aduce Mariei, conform celor spuse de evanghelistul Luca, vestea că va purta în pânțe pe Fiul lui Dumnezeu, deși este fecioară. Intrând în camera ei, îngerul o întâmpină numind-o „cea plină de har” și îi spune: „Domnul este cu tine”. Când Maria îl întreabă cum este posibil să devină mamă „fără să cunoască bărbatul”, îngerul îi explică: „Duhul Sfânt va coborî asupra ta, puterea Celui Preaînalt te va umbri. Cel care se va naște va fi așadar sfânt și numit Fiul lui Dumnezeu...”.³

Uimită și tulburată la început, Maria acceptă, cu mâinile încrucișate pe piept, voința divină: „Atunci Maria a spus: „Iată-mă, mă supun voinței Domnului, să mi se întâmple ceea ce ai spus”⁴.

În *Evanghelia* după Matei, arhanghelul Gabriel îi apare în vis lui Iosif care, nevrând să o repudieze pe viitoarea sa mireasă, hotărâse să o alunge în secret, pentru a-l asigura că Maria, pentru puritatea ei, a fost aleasă de Dumnezeu să devină mama Fiului Său care va salva omenirea de păcate: „Iată, fecioara va zămisli și va naște un fiu care se va numi Emmanuel, ceea ce înseamnă „Dumnezeu este cu noi”⁵. Chiar și textele apocrife povestesc acest

² Roberto De Simone, *Între legendă, tradiție și realitatea Crăciunului. O poveste despre ieșle* (Tra leggenda, tradizione e realtà del Natale. Un viaggio nel presepio), în „Il Mattino”, Napoli, 27.12.1979.

³ Luca 1, 26-37.

⁴ Luca 1, 26-37.

⁵ Matei 1, 18-25.

moment care se încheie cu acceptarea Mariei: „Iată roaba Domnului înaintea Lui. Să mi se întâmple după cum ai vestit.”⁶

Inițial necunoscute aceste date, atât cea a Bunei Vestiri, cât și cea a Crăciunului, ele au fost apoi legate de momentele astronomice benefice ale anului: echinocțiul de primăvară și solstițiul de iarnă. Casa Mariei, unde a avut loc întâlnirea cu îngerul, a fost identificată cu grotă care se află acum în cripta Bazilicii Buna Vestire din Nazaret.⁷ În arta creștină occidentală și bizantină, primele reprezentări ale acestui moment datează din sec IV, în catacombele Priscilei și Sfinților Piero și Marcellino din Roma.⁸ Tratat mai ales în Evul Mediu, în Est, ca și în Occident, acest moment are două tradiții picturale: în prima, cea mai veche, a creștinismului oriental, Maria este reprezentată în timp ce toarce lână⁹, în schimb, în arta occidentală, ea ține o carte deschisă în mână. Această carte, care nu

⁶ Protoevanghelia lui Iacob.

⁷ Această casă avea și o parte construită din zidărie, care a fost mutată la sfârșitul secolului al XIII-lea mai întâi la Trsat (Croatia) și apoi la Loreto, în regiunea Marche, pentru a nu fi distrusă în timpul reocupării Sfântului Pământ de către musulmani. Conform tradiției, a fost purtată în zbor în mod miraculos de către unii îngeri (prin urmare, Maica Domnului din Loreto este venerată ca patronă a aviatorilor). Din documentele vremii reiese că, în realitate, transportul, care a avut loc cu vaporul între 1291 și 1294, a fost opera familiei Angeli Comneno, o ramură a familiei imperiale bizantine. „Casa Sfântă”, așa cum se numește, este încă situată în interiorul bazilicii din Loreto și continuă să fie vizitată de numeroși pelerini, cfr. it.wikipedia.org/wiki/Basilica_della_Santa_Casa.

⁸ Scena apare și în mozaicurile arcului de triumf al Santa Maria Maggiore din Roma, unde Fecioara țese firul violet destinat vălului templului, în conformitate cu textele Evangheliilor apocrife. Prezența sa în vasele de la Monza și Bobbio datează, de asemenea, din aceeași perioadă, cfr. Duchet-Suchaux Gaston, Pastoureau Michel, *Biblia și sfinții, ghid iconografic* (La Bible et les saints, guide iconographique), Paris: Flammarion, 1994, pp. 30-32.

⁹ Aleksandra Wasowicz, «Traditions antiques dans les scènes de l'Annonciation», Dialogues d'histoire ancienne n°16-2, 1990, pp. 163-177.

este alta decât Sfânta Scriptură¹⁰, indică educația, devotamentul și credința ei, așa cum menționează Sfântul Bonaventura, potrivit căruia la sosirea Îngerului ea citea tocmai pasajul din profețiile lui Isaia, care anunța venirea lui Hristos. Cu ajutorul Fecioarei va fi posibil să se răscumpere păcatul originar și din acest motiv descrierea lui *Adam și a Evei izgoniți din paradis* care apare în multe tablouri într-un plan secundar, ca în unele *Bune Vestiri* ale lui Fra Angelico, vrea să amintească originea păcatului primilor oameni.

Tema Bunei Vestiri a fost tratată de mulți artiști de diferite naționalități, școli și curente, dar în pictură maeștrii italieni din secolul al XIV-lea până în al XVI-lea i-au dedicat celebre pânze și fresce prezente acum în muzeele din Italia și din întreaga lume. Numele acestor artiști sunt la fel de faimoase precum cele ale operelor create: Giotto, Pietro Lorenzetti, Ambrogio Lorenzetti, Simone Martini, Agnolo Gaddi, Masolino da Panicale, Beato Angelico, Jacopo Bellini, Filippo Lippi, Antonello da Messina, Gentile Bellini, Sandro Botticelli, Pietro Vannucci cunoscut sub numele de Perugino, Leonardo da Vinci, Tiziano Vecellio, Raffaello Sanzio, Lorenzo Lotti (Lorenzetto), Agnolo Bronzino di Cosimo, Tintoretto, Jacopo Robusti, Guido Reni, Michelangelo Merisi cunoscut sub numele de Caravaggio, Federico Fiore Barocci și alții.

Buna Vestire a fost studiată în teologie și în artă.¹¹ Pentru a descifra misterul „trecerii Divinului Incomensurabil în finit”

¹⁰ *Câți artiști au reprezentat Buna Vestire cu Maria care ține o Carte?* («Combien d'artistes ont représenté l'Annonciation avec Marie tenant Le Livre?»), Homélie d'Alexandre Guérin: diacre de L'Ile-Bouchard, église paroissiale Saint-Gilles Vêpres de l'Immaculée Conception Vendredi 8 décembre 2006, 59e pèlerinage à Notre-Dame de la Prière.

¹¹ Colossio Gianni, *Buna Vestire în pictura italiană de la Giotto la Tiepolo* (L'Annunciazione nella pittura italiana da Giotto a Tiepolo), Tesco editore, 2003, cfr. libreriauniversitaria.it.

datorită credinței, Daniel Arasse¹² a demonstrat că „perspectiva a fost instrumentul perfect folosit de artiști pentru a atinge acest ideal”. Această temă a fost „o provocare pentru pictorul care dorea să reprezinte ceea ce nu se poate reprezenta, invizibilul – misterul întrupării, această întrupare a Creatorului”. În iconografia occidentală, artiștii au surprins natura serafică a Îngerului și efectul produs de știrea adusă de el asupra chipului și atitudinii Fecioarei care, la început tulburată, acceptă apoi, aplecându-se, voința ei divină. În diferite maniere și stiluri (de la gotic, la umanistic și renescentist, de la baroc la clasic și până la curente moderne), ei au prezentat scena în care sunt descriși uneori și alți sfinți (Sfântul Ansano și Sfânta Massima, ca în *Buna Vestire* de Simone Martini) sau oameni (servitoarea, în *Buna Vestire* de Filippo Lippi, o lucrare păstrată de Alte Pinakothek din München), și chiar Dumnezeu (într-o pânză de Filippo Lippi), o scenă reprezentată și în diferite medii: chilia unei mănăstiri, o cameră sau un dormitor al Fecioarei, grădina unei mănăstiri sau o grădină obișnuită.

Mobilierul, simplu sau bogat, hainele îngerului vestitor și cele ale Fecioarei fac aluzie la viața și la suferințele lui Iisus. Nu lipsesc din pictură crinul pe care arhanghelul îl ține în mână, ca semn al castității Mariei, florile și copacii din grădina din fundal, în special măslinul, care vestește Duminica Floriilor înainte de Răstignire; roșul purpuriu, care este de obicei culoarea hainei Fecioarei, simbolizează sângele lui Iisus care va fi vărsat pentru omenire; roșu este și culoarea hainei Îngerului sau a aripilor sale. Albastrul acestorași veșminte, precum cerul senin, care poate fi văzut din cameră prin ferestre, exprimă puritatea celor două personaje și a Paradisului. Porumbelul este aproape întotdeauna prezent în cadru, întruchipând Duhul Sfânt. Uneori el se bucură de o poziție specială,

¹² *L'Annonciation italienne: une histoire de perspective*, collection Bibliothèque Hazan, iunie, 2020. Cartea a primit aprecieri unanime ale criticii atunci când a apărut pentru prima dată în 1999, cfr. www.editions-hazan.fr livre.

deasupra razei de soare trimise de Domnul cu mesagerul său. Măinile celor doi interlocutori aplecați unul în fața celuilalt sugerează înțelegerea lor. În multe reprezentări apar Adam și Eva în timp ce părăsesc Raiul, urmăriți de un înger păzitor, ca în *Buna Vestire* a lui Beato Angelico, pictură care se află acum în Muzeul Prado din Madrid. Arhanghelii lui Beato Angelico, pictorul care „a făcut să plângă sfinții și îngerii”, au aripi de o frumusețe extraordinară, de o varietate cromatică de nedescris. În sfârșit, camera sau grădina închisă de o palisadă („*l'hortus conclusus*”), sau vaza transparentă și crinul însuși, toate acestea sunt simboluri ale purității cristaline a Mariei și a fecioriei ei, ca în picturile nu numai ale lui Fra Angelico, dar și în ale lui Ambrogio Lorenzetti, Filippo Lippi, Botticelli și ale altor artiști.

GIOTTO

Giotto, *Buna Vestire* (L'Annunciazione), 1303-1305, frescă, 200 x 185 cm, Padova, Capela Scrovegni

Giotto, discipolul lui Cimabue, un admirabil sculptor și pictor, precum Dante ca poet, a pictat în Capela Scrovegni din Padova scene din viața lui Iisus de la nașterea Sa până la Judecata de Apoi (Legenda de aur), inclusiv *Buna Vestire*. Această frescă este împărțită în două compartimente în care apar: în stânga Îngerul vestitor și în dreapta Fecioara bine vestită. Ea se află pe arcul de triumf de lângă altar, sub luneta cu Dumnezeu care invită la Împăcare trimițându-l pe arhanghelul Gabriel; aceasta este prima scenă pictată. Perspectiva „celor două arhitecturi false, sobre și elegante, care simulează două camere cu balcoane proeminente în partea de sus” tinde spre exterior și spre centrul capelei. „Casetele, arcurile triplate, ramele, rafturile ornamentate” sunt prezentate în detaliu în culori blânde care vestesc „frescele din Capela Magdalenei

din Biserica de jos de la Assisi”.¹³ Îngerul și Fecioara Maria sunt îngenuncheați și par să se privească unul pe celălalt. În camerele întunecate începe să pătrundă lumina roșie a iubirii divine. Personajele au gesturi lente și Maria, care fusese prezentată în primele scene ca o fată înfricoșată, are aici o personalitate puternică și dramatică, expresivitatea ei pregătind scenele care urmează. Poziția sa, cu mâinile încrucișate, indică momentul în care pare să fi primit deja anunțul divin.

Cennino Cennini a remarcat importanța artei lui Giotto cu cuvintele: „(El) A schimbat maniera greacă a picturii în manieră latină, abandonând solemnitatea picturii bizantine anterioare, în favoarea unei arte mai naturale și mai fidele față de realitate”.¹⁴ Francesco Petrarca a recunoscut și meritele marelui artist în testamentul său scriind „faima lui printre moderni este foarte mare”, o părere împărtășită și de Simone Martini, un prieten al poetului și de alți critici și istorici de artă, care l-au numit „supremul” pentru operele sale create la Roma, Napoli, Veneția și Padova.¹⁵

SIMONE MARTINI

Lucrând în Italia și în Franța, Simone Martini a fost primul artist care a dus pictura italiană în străinătate, contribuind la nașterea unui gotic internațional, răspândit datorită muncii miniaturistilor. El însuși miniaturist, un „excelent pictor”¹⁶ din

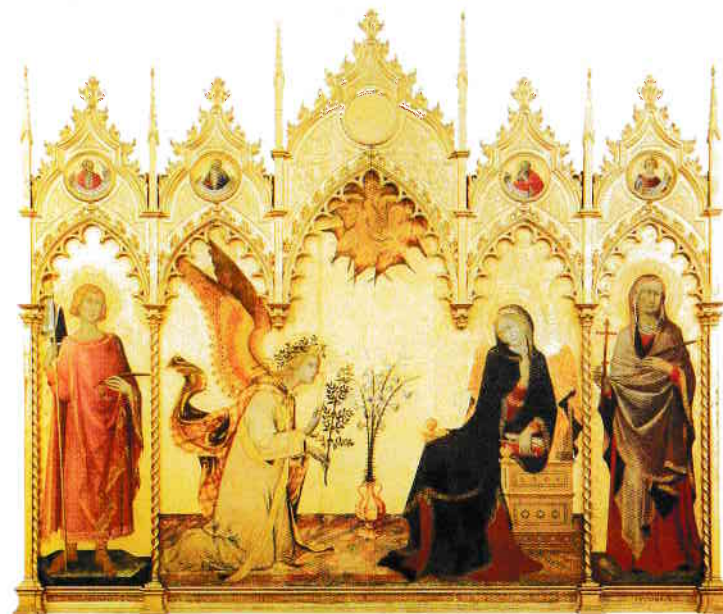
¹³ Maurizia Tazartes și Giancarlo Vigorelli, Giotto, în *Clasicii artei* (Classici dell'arte), Milano, Rizzoli/Skira, 2004, cfr. Wikipedia, Enciclopedia liberă.

¹⁴ www.finestre sullarte.info, 24-30 nov. 2010, ventiquattresima puntata.

¹⁵ *Viața lui Giotto* (Vita di Giotto) în Giorgio Vasari, *Viețile celor mai excelenți pictori, sculptori și arhitecți* (Le vite dei più eccellenti pittori scultori e architetti), a cura di Jacopo Recupero I Classici Rusconi, Roma, 2002, p. 80.

¹⁶ după cum arată frontispiciul unui manuscris al poetului Virgiliu cu notele lui Petrarca.

Siena”, a creat pentru catedrala din orașul său, împreună cu Lippo Memmi, *Buna Vestire cu Sfântul Ansano și Sfânta Massima*,¹⁷ care este o capodoperă a artei gotice.

Simone Martini e Lippo Memmi, *Buna Vestire între Sfinții Ansano și Margherita* (L'Annunciazione tra i santi Ansano e Margherita), 1333, tempera și aur pe lemn, 305 x 265 cm, Galeria Uffizi, Florența

Liniile și cromatismul picturii exprimă psihologia personajelor cu o eleganță excepțională, care apar pe un fundal auriu ca niște figuri aproape ireale; Fecioara, timidă și supusă, se retrage aproape înspăimântată, cu un gest rezervat al spatelui și al brațului drept,

¹⁷ care se află astăzi la Muzeul Uffizi, a fost pictată în 1333 pentru Catedrala din Siena; din nefericire chipul Înalțului Creator din tabloul central s-a pierdut.